

SZAMOSSZEGI BODÓ SÁNDOR

festőművész

KIÁLLÍTÁSA FELSŐZSOLCÁN

A BÁRCZAY KASTÉLYBAN

2008. február 15 – 2008. március 13.

Bodó Sándor igazi, élő, eleven népmesehős.

Ahogy a népmesékben a szegény ember legkisebb fia tarisznyával a vállán hamuba sült pogácsával világgá indul, hogy esze, ereje, ügyessége, szorgalma révén legyőzve minden rosszat, kiálljon minden próbát, hogy elnyerje méltó jutalmát: kincset, aranyat vagy éppen a királylányt.

Így vágott neki Bodó Sándor is fiatalon, szinte még gyermekként a nagyvilágnak.

17 évesen, életében először távolodva el látótávolságon túl is messzebbre falujától. A falu bírása kíséri el a fővárosba, ahol felveszik a rendkívül tehetséges fiút az Iparművészeti Iskolába. Ő gyermekkorától a hegedűért rajongott, de ha nem lehet zenész, akkor majd hegedűt fog készíteni.

Révbe ért – mondhatnánk, ha nem jött volna közbe a háború. Bevonul katonának, Erdélyben az Úz-völgyében megsebesül, majd felépülése után ismét a front. Végül 1945-ben újra az Iparművészeti Iskolán találjuk. Itt és ekkor ismerkedik meg egy másik nagyon tehetséges művésszel, Fábián Ilonával, akivel 1951-ben összeházasodnak, és innentől kezdve egymásba kapaszkodva, egymást kiegészítve boldog házasságuk 52 éve alatt világszerte párját ritkító rendkívüli és teljes életművet hoznak létre.

Előre szaladtunk, mert hol vagyunk még a beteljesüléstől?

Most csak annyit kell itt megjegyeznünk, hogy Bodó Sándor a népmesék szokásos forgatókönyvével ellentétben még az életútja elején a sorstól, de mondjuk hozzá illően, a jó Istentől megkapta azt a kegyet, hogy a „királylányt”, Fábián Ilonát feleségül, társul vehette, s vele indulhatott a viszontagságok legyőzésére az Üveghegyeken, sőt még az Óperencián is túlra.

Mert mennie, menekülnie kellett kis családjával együtt 1956 őszén, miután megszabadult az ÁVO börtönéből, ahová azért hurcolták el, mert a Pénzjegynyomdában, ahol grafikusként dolgozott, a készülő Békekölcsön plakátra beírt három, a rendszert bíráló mondatot, amit azután 4 év börtönnel büntetett az akkori „igazságszolgáltatás”.

A szabadulását hozó, reményt keltő forrada-

lom, annak tragikus bukása menekülésre készíti. Éjszaka gépfegyvertűzben, árkon-bokron át – karjában síró kisfiával – végkimerülésig menekülve bujdoskolnak. Természetes, hogy ez a szomorú és megrázó élmény majd megjelenik műveiben is a megélt szörnyűségek nyomán. (*A menekülés, Utcai harci jelenet, Pesti srácok*)

Azután rövid úton Amerika. És amit ott tapasztaltak, az lélegzetelállító volt számukra. Nem a méretek, nem a felhőkarcolók, amelyeket megcsodáltak, meg is szoktak, hanem a szabadság élménye, a szabadság íze, amellyel nem tudtak betelni. Oda mehettek, ahová akartak, azt csinálhattak, amit akartak, amihez kedvük tellett, írhattak volna „rendszer bíráló” szöveget, akár ki is nyomtathatták volna...

De minek, miért? Mi értelme lett volna?

Olvasom életrajzi írásaikat, visszaemlékezéseiket. Soha sehol egy rosszalló szó, megjegyzés az amerikai módiról, az amerikai életformáról, szokásokról, még akkor sem, ha európai, pláne magyar szemmel nézve ezek különösnek is látszottak.

Elfogadták a szabadságukért cserébe, s közben megmaradtak magyarnak.

Pedig az első évtizedekben, különösen az első években majdhogy nem nyomorogtak, mert ugyan nyúltak feléjük segítő kezek, elsősorban az egyházak részéről, de ők néhány hét után megköszönték az istápolást és továbbmentek. Nem akartak lekötözött lenni, leragadni egy kis közösség fészek-melegében, s ott betokosodni. Ők nagyot akartak, hogy figyeljenek rájuk, de nyelvtudás és szakmai ismeretség nélkül egy földrésnyi országban, amely húszszor nagyobb, mint hazánk, húszszor több művész, festő él és működik, mint nálunk, ott kitörni, remélni, hogy az élre kerülnek, ahhoz a tehetség mellett nagy erőre és még nagyobb hitre volt szükségük. Ők e három dologban nem szűkölködtek!

Mindent vállaltak, aminek köze van a képzőművészethez, és pénzt hoz a négytagú családnak, de a nívót – bármit is csináltak – soha nem adták alább.

Ilona textil festőművész volt, készített selyem batikolt lámpaernyőket, tojásfestést, később virágcsendéleteket, táblaképeket.

Sándor rézmetszést, kisplasztikát, érmekeket, plaketteket, készített értékes hegedűket, domborműveket, reliefet, faragott fát, márványt, s egyre jobb neve lett Tennessee állam székhelyén, Nashvilleben, egyre több restaurációs feladatot kapott, miközben természetesen festett is, főleg tájképeket.

Ahogy olvasom az életrajzi adatokat újra meg újra

Ady: A mesebeli János című verse zsong a fejében:

„Gyürkőzz, János, rohanj, János.

.....

*De csinálod, mert csinálod,
De csináld, mert erre lettél
S ha már álltad, hát kiállod.*

*Vagy nem állod s megbénultan
Gunnyasztani fogsz, ha merhetsz...*”

Vélekedhetett így Bodó Sándor is. Nekigyürkőzött, nemcsak a művészi munkának, hanem az építkezésnek. Tennessee állam Nashville nevű nagyvárosában vásárolt kétholdnyi telken építkezni kezdett a család. Ők maguk két kezükkel építették leendő házukat. Eddig is újra meg újra nagyobb és jobb lakásokba költöztek, renováltak, újítottak, de mindezidáig nem volt saját otthonuk. Húszéves lejáratú kölcsönt vettek fel a félig kész házuk befejezéséhez. Mindemellett egyre inkább a restaurálás mellett kötöttek ki, mert ez színes, minden esetben új ismereteket, nagy tapasztalatot igénylő munka volt. Nagy türelmet, szorgalmat igénylő munka kötötte te erejüket. Látva ezt a tempót Sándor ismerősei megkérdezték, miért ez a nagy „hajtás”?

Ő, rá jellemző szelídséggel, bölcsességgel, de ironiával válaszolt:

„Az a mese jutott eszembe – mondotta –, amikor két béka beleesett a tejfölbe. Az egyik megadta magát a sorsnak és belefűlladt, a másik addig vergődött, míg a tejfölt vajjá nem köpülte és a vaj hátán kievickélt. Mi is ezt tettük.”

A Bodó házaspárnak, különösen Sándornak nem volt ismeretlen terület a restaurálás, de Amerikában tovább növelték ez irányú ismereteiket, hatalmas tudásra és sokirányú tapasztalatokra tettek szert, hiszen az évek során több száz festményt, tárgyat restauráltak. Ezekhez meg kellett ismerkedniük Amerika történetével, szokásokkal, öltözékekkel, régi korok rekvizitumaival.

Tudták, hogy 1976-ban nagy ünnepek lesznek Amerika-szerte, mert ekkor ünneplik az Egyesült Államok megalakulásának kétszázadik évfordulóját. (A Függetlenségi Nyilatkozat elfogadását, 1776. júl. 4.)

A házaspár tudatosan készült erre, már évekkor azelőtt ismerkedtek az amerikai háborúk menetével, a csaták történetével, a helyszínekkel, s

készültek a sokalakos nagy táblaképek harci jelenetekkel, csataképekkel. Bodó Sándor hosszas előkészületek után több kisebb és nagyobb festményt készített a bicentenáriumi ünnepekre, amelyeken az amerikai múlt történelmi eseményeit vitte vászonra, pl. Andrew Jackson, a 7. amerikai elnök *New Orleans-i csatáját idéző festményt*, mely 127 cm x 185 cm méretű lett. Több kisebb vázlat, tanulmány elkészítése mellett két évig dolgozott e művön – olvassuk felesége memoárjában.

Az 1976-os év meg is hozta a várt nagy emlékünnepeket szerte Amerikában. De valami újat is hoztak a bicentenárium rendezvényei. A százféle-fajta embercsoportból összegyűrt hatalmas állam népei először ébredtek rá ily nagymértékben és számban, hogy nekik van saját közös „nemzeti” múltjuk, történelmük, győztes harcaik, háborúik. Igaz, e korszak tanúi szerint ez a romantikusnak ható visszatekintés már évtizedekkel ezelőtt elindult az USA-ban, jelezte ezt *Margaret Mitchel Elfűjta a szél* című regényének máig tartó fantasztikus sikere.

Valami olyan jelenség játszódott le vagy ahhoz hasonló ebben az időszakban az Egyesült Államok társadalmában, mint ami nálunk, Magyarországon a reformkorban kezdődött a „nemzet öntudatra ébredése” során, amelyet műveikben nemzetünk óriásai: Petőfi, Arany, Vörösmarty, Széchenyi, Kossuth élesztettek, majd az elbukott szabadságharc után a képzőművészetben Székely Bertalan, Madarász Viktor, Benczúr Gyula tartott életben.

És ekkor jött el Bodó Sándor és felesége számára a beteljesülés. Nashvillben és Tennessee államban már jó nevű alkotóknak ismerték őket, akik a képzőművészet számtalan ágában figyelemre méltót alkottak, Sándor eddig is kivívta a szakma és a közönség elismerését munkáival, különösen a sokalakos rókavadászatok panorámáját bemutató nagy táblaképeivel, cowboy és western témájú műveivel.

De most 1976-ban egy csapásra bekerült a sokágú, sokrétegű amerikai képzőművészeti élet és hozzátapadó kereskedelmi, üzleti világ látókörébe.

Az első nagyméretű történelmi festményét, amelyről fentebb szoltunk, a *New Orleans-i csatát* ábrázoló alkotást még a kiállításon egy nagy amerikai bank, a Fidelity Federal Bank 12.000 dollárért megvette, és elhelyezte impozáns székházában, ma is ott van díszhelyen.

Még ekkor ott több kisebb történelmi képe is elhelyezkedett, de ez csak a kezdet volt, mert híre-neve történelmi festményei révén szárnyalni kezdett. Festményei ára 20 000 dollár fölé emelkedtek. Mozgalmas csatajelenetet, harci eseményt festett sok száz szépvonalú lóval, tömeggel, s mindezek mellett sort kerített az amerikai történelem, a függetlenségi harcok kimagasló személyiségeinek is megörökítésére, Washington, Lafayette. Andrew Jackson mellett az Észak-Dél háborújának kiemelkedő magyar hőseit: Asbóth Sándor altábornagyot, a Pulaski Kázmér lengyel generális légiójában működő magyar huszárokat, a hősi halált halt Kovács Mihály ezredest, Zágonyi ezredest örökítette meg a magyarok és az amerikaiak számára.

Az évek során egyre több nagy művelődési, művészeti centrum adott helyt tárlatainknak és vásárolt tőle képeket. (A jelentősebb képei tulajdonlóinak kimutatását e füzet utolsó lapjain közzé tesszük.) Washington, New York mellett az Egyesült Államok számtalan nagy városa, Európában Koppenhága, Párizs, Róma, Budapest látta vendégül és őrzi alkotásait. Tárlataink, kiállításainál Al Gore, az USA elnökhelyettese, Mitterand francia, Mádl Ferenc magyar államelnök parolázott vele, és megannyi állam kormányzója, first ladyje, generális Clark és más tábornokok itthon és Amerikában, államtitkárok, miniszterek köszöntötték jó szívvel a Szamoszszegből kiszakadt, Magyarországról elüldözött tehetséget.

Mi az, ami a magasba emelte?

Ugyan nem állíthatjuk, hogy úgy ünnepelnék a világban, mint az ismert labdarúgókat, de a művészetkedvelők és a szakmai közvélemény Amerikában, Európában számon tartja, elismeri, akkor világhírű. Történelmi festőnek tartják, az is, mert jó időben, s jó helyen ismerte fel ezt az igényt, e témának szükségességét. Persze ehhez kellett olyan tehetség, Istentől kapott adottság, amellyel akkor ott csak ő rendelkezett. De nemcsak hagyományos stílusban készült történelmi képek kerültek ki keze közül, ha kedve tartotta, szépszámmal alkotott expresszív tájképeket vagy realista szalonnasütést, 56-os eseményeket.

Szívesen teremtett állatokat képein, kutyákat, s főleg szép, pompás lovakat. Sokat. Nemcsak a történelmi képein, már előbbi korszakában, még 1976 előttől alkotott számtalan vadászjelenetben (rókavadászat), rodeón, indiánokról, cowboyokról festett életképeken láthatjuk, hogy szívesen fest állatokat, méghozzá mozgás, vágatás közben is. Honnan e szimpátia?

„A ló ábrázolása minden korban és minden nép-nél nagyra értékelt művészeti alkotás volt – mond-

ja egyik írásában. – *A világ legnagyobb művészei festettek lovas képeket Leonardo da Vinci, Raffael, Rubens, van Dyck, Goya és sorolhatnám oldalakon át... Gyermekkoromban lovak mellett nőtem fel. A ló gyönyörű nemes állat. – Megszerettem, mert értelmes, tanulékony és hű a gazdájához. Segítő társa volt az embernek évszázadokon át munkában, harcban, szórakozásban és az élet minden területén.*” – Ugyanitt vall művészeti felfogásáról: „*Én mindig azt festettem, ami-ben hittem, amit jónak tartottam, függetlenül attól, hogy mi a művészetben a divat. Ha elfáradtam a festészetben, faragtam szobrokat, mintáztam medálokat, mikor kedvem lett, újra festettem, Önálló voltam, nem megrendelésre dolgoztam, és így magam választottam meg festményeim témáját... Én őszintén szeretem a modern művészetben azt, ami művészet. Megalkotásukhoz ugyanaz az Isten adta tehetség kell, mint amivel a régi nagyok rendelkeztek. Én csak azokat nem értékelem, akik azt hiszik, hogy a művészetben valami újat kell csinálni, és ezért sokszor kultúra ellenes, erkölcs és ízlésromboló munkájukkal lejáratják a művészet igazi értékét és célját. A művészet igazi célja nem lehet a jó ízlés és a kultúra lerombolása. A modern művészetnek meg van a maga igazi létjogosultsága. Értékben nem áll alatta a tradíciós művészetnek...*

Remélem, eljön az az idő, amikor a festmény értékét a kvalitása határozza meg”.

Mi magyarok – itthon és külföldön – hálával, sok köszönettel tartozunk Bodó Sándornak nemcsak azért, mert kiemelkedő értékű alkotásaival 1976-ban és az utána következő években ébren tartotta, felébresztette az ünneplő Egyesült Államokban a magyarság iránti érdeklődést, Kossuth Lajos amerikai látogatását, a huszárok és magasrangú lovas tisztek helytállását, hősiességét bemutatató sorozatai révén.

Azért is kiemelkedő tisztelet és megbecsülés a járandósága Bodó Sándornak és néhai kedves feleségének, Ilonkának, mert magyarságukat jó sorsukban, balsorsukban soha fel nem adták.

Évtizedeken át csak műveikben álmodoztak hazájukról. Amikor viszont megnyíltak a határok, 42 év után otthagyták Amerikában szép házukat, birtokukat, műtermüket, felnőtt gyermekeiket, biztos egzisztenciájukat, s 1999-ben hazatértek. Magukkal hozva mozdítható „kincseiket”, a festményeket, tárgyakat, amerikai és magyar néprajzi

relikviákat, amelyeknek itthon műtermet, szalont rendeztek be.

A haza iránti önzetlenség és szeretet szép példáját nyújtotta Bodó Sándor, amikor úgy döntött, hogy kilenc nagyméretű történelmi festményét a Hadtörténelmi Múzeumnak adományozza, *Eger vár ostromát és védelmét, Budavár visszafoglalását* bemutató három-három nagyméretű, sokalakos tabló ma a Hadtörténelmi Múzeum márványtermét díszíti.

És tovább folytatták jó szolgálatukat a két nép, az amerikai és a magyar nép mélyülő barátsága érdekében. Szalonjukban tárlatokat rendeztek, kiállításokon vettek részt, kitüntetések kaptak, dolgoztak és éltek boldogan hazájukban, mint a mesében, mígnem 2002-ben rövid betegségében elhunyt Ilona, a szerető feleség, a művésztárs.

„...A legtöbbet a jó Istennek köszönhetek, hogy olyan segítőtársat rendelt mellém, aki hűségesen velem volt jóban, rosszban egyaránt. Nélküle az életem üres, tartalmatlan lenne. Ami eredményt az életben elértem, azt az Ő hűséges és bölcs támogatásának köszönhetem – vallja Bodó Sándor visszaemlékezésében, aki munkába fojt be bűt, s 88 évesen dolgozik szorgalmasan. Isten áldja meg Sándor bátyánkat erővel, egészséggel, hosszú élettel.

Zsiros Sándor

BODÓ SÁNDOR

alkotásai Európa és Amerika köz- és magángyűjteményeiben

The Governor's Mansion, Nashville, Tennessee - Andrew Jackson Center at the Hermitage
Davidson County Court House, Nashville, Tennessee - Tennessee State Museum, Nashville, Tennessee
Pulaski County Court House, Little Rock, Arkansas - The Royal Summer palace of Denmark
The Smithsonian Institution, Washington D.C. - The Society of the Cincinnati, Washington D.C.
Hungarian Reformed Federation of America, Washington D.C.- First Tennessee Bank Memphis, Tennessee
Fidelity Federal Bank, Main Office Building, Nashville, Tennessee - Figgie International, Richmond, Virginia
Williams Lyons Corporation, Newport Beach, California - Swanson Development, Murfreesboro, Tennessee - Life and Casualty Tower, Nashville, Tennessee - Debreceni Nagytemplom
The Citadel Museum Charleston, South Carolina - Hotel Invalides (Military Museum), Paris, France
The Christian Museum, Esztergom, Hungary - National Museum, of Budapest, Hungary
Military Historical Museum, Budapest, Hungary Museum of History of Budapest, Palace of Buda
Castle Huszár Museum, Sárvár, Hungary - Vatican City State Museum, Rome, Italy
Stanford University, Stanford, California - Hadtörténelmi Múzeum, Budapest, Hungary
Mr. & Mrs. Cal Turner, Jr. Nashville, Tennessee
And more Public, Corporate and Private Collections in the USA and Europe.

Kossuth Lajos

Washington, George

BODÓ PÁL FESTMÉNYE